

Islam i Spanien – Andalusien

Publicerad: 16 March 2013

Studerar man europeisk kultur är renässansen ett av huvudämnena. Många av den europeiska kulturens rötter kan spåras tillbaka till denna tid när konst, vetenskap, handel och arkitektur blomstrade. Men vad många inte känner till är att långt före renässansen blomstrade på samma sätt även det muslimska Spanien. Under denna tid utvecklades inte bara konst, vetenskap och handel utan detta var också en tid präglad av tolerans. Muslimerna befolkade Spanien under nästan 700 år och det var deras civilisation som kom att upplysa Europa och inleda renässansen.

Moskén Centro Cultural Islámico y Mezquita i Madrid. (Luis García 2008)

Under det åttonde århundradet befann sig Europa i ett djupt mörker. I boken *The Day The Universe Changed* beskriver historikern James Burke (1936-) hur de typiska stadsborna i Europa levde:

Invånarna kastade deras sopor i avloppet i mitten av de smala gatorna. Stanken måste varit överväldigande, men det verkar ha gått dem nästan obemärkt förbi. [1]Sid. 32

Det europeiska samhället organiserades i ett feodalt system med få verktyg för att upprätthålla en kommersiell ekonomi då den katolska kyrkan exempletvis förbjöd utlåning av pengar – vilket gjorde det svårt att starta kommersiella verksamheter. "Antisemitism, som tidigare varit sällsynt, ökade. Utlåning av pengar, som förbjöds av kyrkan, var tillåten enligt judisk lag." [2]Burke, 1985, sid. 32 Det medeltida Europa led i stor utsträckning av analfabetism, vidskepelse, barbari och ohygien.

Andalusien – det muslimska Spanien i grönt omkring år 1000. (Alexandre Vigo 2013)

Under samma tid vandrade muslimerna in i Europa från söder. Abd al-Rahman I, en muslimsk härskare och överlevare från en familj av kalifer i det muslimska imperiet, nådde Spanien under mitten av 700-talet och blev den första kalifen av Andalusien, den muslimska delen av Spanien, som ockuperade stora delar av den iberiska halvön. Han upprättade också Umayyad-dynastin som styrde Andalusien i över 300 år. [3]Groliers, *History of Spain* al-Andalus betyder "vandalernas land" från vilket det nutida namnet Andalusien härstammar.

Till en början påminde landet om resten av Europa i all dess elände. Men inom 200 år hade muslimerna vänt Andalusien till en bastion av kultur, handel och skönhet.

Bevattningsystem som importerats från Syrien ledde till att de torra slätterna blev till en god plats för jordbruk. Oliver och vete hade alltid frodats där men muslimerna tillförde granatäpplen, apelsiner, citroner, auberginer, kronärtskockor, kummin, koriander, bananer, mandlar, henna, galnare, saffran, sockerrör, bomull, ris, fikon, vindruvor, persikor, aprikoser och ris. [4]Burke, 1985, sid. 37

Den stora moskén i Cordoba. (Steven J. Dunlop 1997)

Under det nionde århundradet när Abd al-Rahman III tillträdde makten inleddes Andalusiens

guldålder och Cordoba i södra Spanien kom att utgöra Europas intellektuella centrum. När London endast var en liten lerby som "inte kunde stoltsera med en enda gatulampa" [5]Digest, 1973, sid. 622 fanns det i Cordoba...

...en halv miljon invånare bosatta i 113.000 hus. Det fanns 700 moskéer och 300 offentliga bad spridda över hela staden och dess 21 förorter. Gatorna var asfalterade och upplysta. [6]Burke, 1985, s. 38

Husen hade balkonger av marmor för sommaren och varmluftkanaler under mosaikgolv för vintern. De var prydda med trädgårdar med konstgjorda fontäner och fruktträdgårdar. [7]Digest, 1973, sid. 622

Papper, ett material fortfarande okänt i Väst, fanns överallt. Det fanns bokhandlar och mer än 70 bibliotek. [8]Burke, 1985, sid. 38

I boken Spain In The Modern World förklarar James Cleuge Cordobas betydelse i medeltidens Europa:

Ingenting gick att likna vid detta [Cordoba] i Europa under denna tid. Kontinentens främsta hjärnorna såg till Spanien för allt som tydligast skiljer en människa från en tiger. [9]Cleugh, 1953, sid. 70

Under slutet av det första årtusendet var Cordoba den intellektuella brunn från vilken européerna drack. Studenter från Frankrike och England reste dit för att studera hos muslimska, kristna och judiska lärde för att lära sig filosofi, vetenskap och medicin. [10]Digest, 1973, sid. 622 I det stora biblioteket i Cordoba fanns 600.000 manuskript. [11]Burke, 1978, sid. 122

Detta rika och sofistikerade samhälle förhöll sig tolerant mot andra religioner, vilket var något okänt i övriga Europa. Men i det muslimska Spanien, "levde tusentals judar och kristna i fred och harmoni med deras muslimska herrar." [12]Burke, 1985, s. 38

Denna tid av intellektuellt och ekonomiskt välstånd skulle dock inte vara för evigt. Sprickor uppstod i maktstrukturen och strider förekom. Kaliferna eliminerades till sist och Cordoba övertogs av andra grupper.

År 1013 förstördes det stora biblioteket i Cordoba men trogna deras islamiska traditioner tillät dock de nya härskarna att böckerna dispergerades tillsammans med de lärde i Cordoba till huvudstäderna i små emirat. [13]Burke, 1985, s. 40

De intellektuella egendomarna från det en gång så framstående Andalusien delades nu mellan små städer.

De kristna gjorde precis tvärtom. I norra Spanien förenades de olika kristna rikena i syfte att driva ut muslimerna från den europeiska kontinenten. [14]Groliers, History of Spain Detta lade grunden till slutakten av den medeltida perioden.

I Connections beskriver James Burke hur muslimerna ledde européerna ur den mörka medeltiden

Men den händelse som måste betygt mest för det intellektuella och vetenskapliga återupplivandet

av Europa var förlusten av Toledo i Spanien till de kristna år 1105. I Toledo hade muslimerna enorma bibliotek som för det kristna Europa innehöll förlorade verk från grekerna och romarna tillsammans med muslimsk filosofi och matematik. När de spanska biblioteken öppnades tillgängliggjordes en uppsjö av klassiska och muslimska verk. [15]Burke, 1978, sid. 123

Ingång till det stora biblioteket i Cordoba.

Den intellektuella plundringen av Toledo förde lärde i norra Europa som nattfjärilar till ett ljus. De kristna inrättade ett mycket omfattande översättningsprogram i Toledo. Med judarna som tolkar översatte de muslimska böcker till latin. Här inkluderades "de flesta av de stora arbetena av grekisk vetenskap och filosofi... tillsammans med många ursprungliga muslimska verk." [16]Digest, sid. 622

Det intellektuella samhälle som de lärde från norr funnit i Spanien var så överlägset vad de själva hade på hemmaplan att det lämnade en bestående svartsjuka gentemot den muslimska kulturen, vilket kom att färga västerländska uppfattningar i århundraden. [17]Burke, 1985, s. 41

De ämnen som behandlades i texterna var medicin, astrologi, astronomi, farmakologi, psykologi, fysiologi, zoologi, biologi, botanik, mineralogi, optik, kemi, fysik, matematik, algebra, geometri, trigonometri, musik, meteorologi, geografi, mekanik, hydrostatik, navigation och historia. [18]Burke, 1985, s. 42

Dessa verk var inte tillräckliga för att tända elden som skulle leda till renässansen. De lades till Europas kunskap, men mycket av det var föga uppskattad utan en förändring i sättet européerna visade världen.

Kom ihåg att vidskepelse och ett i övrigt irrationellt beteende var mycket vanligt i det medeltida Europa. "Vad som lät denna intellektuella bomb explodera var dock den filosofi som följde med (böckerna)." [19]Burke, 1985, s. 42

När de kristna återerövrade Spanien följde död och förödelse i deras väg. Böckerna skonades men den moriska kulturen förstördes och deras civilisation upplöstes. Ironiskt nog var det inte bara de kristna styrkorna som besegrade muslimerna utan underlaget berodde även på osämja i muslimernas egna led. Liksom Grekland och Rom, som föregått dem, led muslimerna i Andalusien av moralisk dekadens och avvek från det intellektuella tankesätt som gett dem framgång.

Ibrahim-al-Ibrahim moskén, Gibraltar

Översättningarna fortskred samtidigt som varje muslimsk fristad föll till de kristna. År 1492, samma år som Columbus upptäckte den nya världen, föll Granada, den sista muslimska enklaven. De som hade tillskansat sig den nya kunskapen behöll dock inte dess visdom. De judar och muslimer som inte övergav deras tro avrättades eller drevs i landsflykt [20]Groliers, History of Spain. Så upphörde en epok av tolerans och allt som återstod av muslimerna var deras böcker.

Det är fascinerande att inse hur mycket Europa lärde sig från de muslimska texterna. På grund av denna flod av kunskap kunde de första universiteten upprättas och högskole- samt universitetsexamina utvecklas [21]Burke, 1985, sid. 48. Direkt från muslimerna kommer de siffror som vi använder idag. Även begreppet noll (0) (sifr, på arabiska) härstammar från muslimerna [22]Castillo &

Bond, 1987, sid. 27. Det är också rimligt att säga att renässansens arkitektoniska begrepp kom från de muslimska biblioteken. Matematik och arkitektur beskriven i de muslimska texterna tillsammans med muslimska verk om optik ledde till renässansens perspektivfyllda målningar [23]Burke, 1985 sid. 72. De första juristerna påbörjade deras hantverk med denna nya kunskap som deras vägledare. Även de bestick vi använder idag härstammar från det Cordobanska köket. [24]Burke, 1985 sid. 44 Dessa exempel visar bara några av de sätt Europa påverkades av muslimerna.

Källor:

Steven J. Dunlop 1997: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Mosque_of_Cordoba_Spain.jpg

Luis García 2008:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Centro_Cultural_Isl%C3%A1mico_-_Mezquita_de_Madrid_01.jpg

Fotnoter:[+]

Fotnoter:

↑1 Sid. 32

↑2 Burke, 1985, sid. 32

↑3 Groliers, History of Spain

↑4 Burke, 1985, sid. 37

↑5 Digest, 1973, sid. 622

↑6 Burke, 1985, s. 38

↑7 Digest, 1973, sid. 622

↑8 Burke, 1985, sid. 38

↑9 Cleugh, 1953, sid. 70

↑10 Digest, 1973, sid. 622

↑11 Burke, 1978, sid. 122

↑12 Burke, 1985, s. 38

↑13 Burke, 1985, s. 40

↑14 Groliers, History of Spain

↑15 Burke, 1978, sid. 123

↑16 Digest, sid. 622

↑17 Burke, 1985, s. 41

↑18 Burke, 1985, s. 42

↑19 Burke, 1985, s. 42

↑20 Groliers, History of Spain

↑21 Burke, 1985, sid. 48

↑22 Castillo & Bond, 1987, sid. 27

↑23 Burke, 1985 sid. 72

↑24 Burke, 1985 sid. 44